

1. Het ambt dat ik bijna elf jaar met veel plezier heb bekleed laat zich niet eenvoudig definiëren. Sommige onderdelen van de functie zijn overzichtelijk: voorzitter van Raad en College van B&W, verantwoordelijk voor de openbare orde. Maar dan houdt de eenduidigheid ook wel op.
2. Er zijn burgemeesters, die zich in volhardende neutraliteit zo min mogelijk inhoudelijk met politieke issues bezig houden. Ze vinden dat primair een zaak van de wethouders. Ze zien hun bijdrage vooral in het managen van een fatsoenlijk proces; ze beschouwen zich vooral als de hoeder van het democratische proces.
3. Dat vinden andere burgemeesters ook, maar dat weerhoudt ze er niet van meer richting gevend op te treden. Hoewel ze partijpolitieke uitspraken over het algemeen mijden zien ze zich als de dragers van de koers die hun gemeente vaart.
4. Veel burgemeesters hebben op de evenwichtsbalk van het lokale openbaar bestuur veel ervaring opgedaan, wel neutraal in de zin van onpartijdig, maar bepaald niet kleurloos.
5. Ook in de houding ten opzichte van de gemeenteraad laat de ambtsopvatting van burgemeesters grote verschillen zien. Voor velen geldt dat zij de Raad zakelijk en neutraal voorzitten, maar de vraag of zij nu vooral van de Raad dan wel vooral van het College zijn leidt tot genuanceerde antwoorden. Sommigen werken als raadsvoorzitter samen met de griffier hard aan de verbetering van de vergadercultuur, anderen vinden dat ze daar niet over gaan.
6. Hoeveel boegbeeld de burgemeester is, hoeveel bruggenbouwer of hoeveel sheriff hangt sterk samen met de lokale politieke cultuur, de mate van verstedelijking, maar zeker ook met de politiek-bestuurlijke tradities. De ruimte die de burgemeester vraagt moet hem of haar ook gegund worden.
7. Voor de vraag gesteld over de wenselijke aanstellingswijze van de burgemeester heeft de Raad voor het openbaar bestuur allereerst vastgesteld dat die samenhang tussen de vervulling van het ambt en de lokale bestuurlijk-culturele identiteit van groot belang is.

8. Kijkend naar de deconstitutionalisering en het politieke debat over de tweede lezing viel ons op dat de discussie bijna als vanzelf gaat naar een verschil van opvatting over de wenselijke aanstellingswijze. Daar wordt dan vervolgens heel verschillend over gedacht.
9. In het advies dat ik zo dadelijk aan minister Plasterk zal overhandigen volgen wij als het ware de weg terug. Juist omdat er veel visies mogelijk zijn op het ambt en veel verschillen zijn in de wijze waarop het burgemeesterschap wordt uitgeoefend is het van belang eerst vast te stellen wat voor een burgemeester men eigenlijk wil.
10. Wie in de burgemeester vooral de burgervader of – moeder ziet zal wellicht op een andere verkiezingswijze uitkomen dan degene die in de burgemeester het boegbeeld ziet, de belichaming van de koers van de gemeente.
11. Vandaar het motto van dit advies: begin bij het begin! En vervolgens: naar mate op grond van inhoudelijke keuzes rond het ambt voor meer ingrijpende aanstellingswijzen wordt gekozen, overweeg dan (nadrukkelijker dan tot dusver is gebeurd) welke consequenties die keuzes hebben voor de verhoudingen binnen het gemeentebestuur.
12. Wie op grond van de betekenis van het ambt de keuze maakt voor een rechtstreeks gekozen burgemeester doet er naar het oordeel van de Rob goed aan eerst grondig af te wegen wat die aanstellingswijze betekent voor de verhouding tot de wethouders en de Raad. Er zijn goede argumenten aan te voeren voor een eigen mandaat voor de burgemeester, maar niet dan nadat goed is afgewogen wat de introductie van een functionaris met een eigen mandaat doet voor de gezamenlijke collegiale verantwoordelijkheid in B&W, voor de aanstellingswijze van de wethouders, voor de wettelijke rol als raadsvoorzitter en voor nog een reeks andere vragen. Als op grond van een visie op het ambt en op de rol van burgers in het lokale bestuur voor deze route wordt gekozen beveelt de Rob nadrukkelijk aan deze consequenties vooraf eerst grondig en afzonderlijk te onderzoeken.
13. In dit advies werpt de Rob ook de vraag op of in tijden van verregaande decentralisatie de keus voor de aanstellingswijze niet

aan de gemeenteraad kan worden overgelaten. De Raad zou dan de keuze aan zichzelf kunnen houden, maar ook kunnen besluiten de bevolking het laatste woord te geven. Waarom zou de volksvertegenwoordiging in Den Haag dat voor alle gemeenten eenvormig moeten regelen en wat is er tegen die afweging toe te vertrouwen aan de lokale volksvertegenwoordigers?

14. Eenzelfde nuance wordt uitgesproken ten aanzien van de kroonbenoeming. Nu al heeft de afwikkeling van de procedure in de gemeenteraad door Den Haag een zekere symbolische waarde. Het advies werpt de vraag op of wanneer gekozen wordt voor een andere aanstellingsprocedure de afronding met een kroonbenoeming niet een, zij het beperkte, toegevoegde waarde zou hebben.
15. Maar het belangrijkste advies is wel: begin bij het begin. Zeg wat de kijk op het ambt is en ga vandaaruit een oordeel vellen over mogelijke aanstellingswijzen. En naarmate die keuze ingrijpender is: breng de consequenties daarvan voor de verhoudingen in het lokale openbaar bestuur grondig in kaart en regel de waarborgen voor een deugdelijk proces en de bewaking van de integriteit van kandidaten.